

Asia: VN/34601/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi yliopistolain 43 §:n ja ammattikorkeakoululain 32 §:n muuttamisesta (yhden opiskeluoikeuden säännös)

Lausunnonantajan lausunto

Ovatko esityksen tavoitteet kannatettavia?

Esityksen keskeisenä tavoitteena on nostaa väestön koulutustasoa, erityisesti korkeakoulutettujen nuorten aikuisten osuutta, koulutuksen ja oppimistulosten korkeaa laatua laskematta. Keskuskauppakamari pitää esityksen tavoitteita kannatettavina. On myös julkisen talouden ja koulutuspanostuksista saatavan investointihyödyn kannalta perusteltua, että koulutuspanostukset pyritään kohdentamaan mahdollisimman laajalle joukolle erityisesti nuoria. Ehdotettu malli selkeyttää nykyjärjestelmää.

Onko esitys kannatettava? Perustelkaa myönteinen tai kielteinen kantanne.

Esitys on kannatettava. Sen haasteena kuitenkin on, ettei se poista mahdollisuutta useamman peräkkäisen, samantasaisen tutkinnon suorittamiseen julkisesti rahoitettuna. Kuten esityksessä todetaan, joka neljäs opiskelupaikka menee henkilölle, jolla on jo aiempi samantasoinen tutkinto tai opinto-oikeus. Julkisen rahankäytön tai jatkuvan oppimisen näkökulmasta ei kuitenkaan ole perusteita, että yksilöllä on lyhyen ajan sisään mahdollisuus suorittaa yhteiskunnan maksamana useita tutkintoja samalla, kun hänen työmarkkinapotentiaalinsa jää suurilta osin tuolloin käyttämättä, ja opintoajat venyvät. Siten onkin todennäköistä, että monet esitykselle asetetut tärkeät tavoitteet, kuten koulutuksen suuntaaminen heille, joilla ei ole vielä ole tutkintoa, eivät siinä itsessään toteudu.

Keskuskauppakamari esittää, että esitystä täydennettäisiin siten, ettei se koskisi ainoastaan voimassa olevasta opiskeluoikeudesta luopumista, vaan myös kaikkia esimerkiksi 10 vuoden sisällä korkeakoulusta valmistuneita. Vastaavanlainen malli on jo käytössä Virossa. Mallin avulla varmistetaan, että maksuvapaa opiskelu pystytään kohdentamaan mahdollisimman laajalle joukolle opiskeluhaluikkaita nuoria. Virossa opintoja on kuitenkin tämän ulkopuolella mahdollista suorittaa myös lukukausimaksullisina opintoina.

Keskuskauppakamarin mielestä korkeakoulujen yhteishaku kannattaisi lähtökohtaisesti suunnata pelkästään ensikertalaisille, jolloin jo aiemmin tutkinnon suorittaneet voitaisiin ohjata muita väyliä pitkin kehittämään osaamistaan. Tähän tarvitsemme tutkintoja pienempiä osaamiskokonaisuuksia, mahdollisuuksia suorittaa tutkinto maksullisena avoimessa korkeakoulussa hallituksen tekemisen linjausten mukaisesti, sekä joustavia malleja työn ja opintojen yhteensovittamiseen.

Yhden paikan säännön laajentaminen Viron mallin mukaisesti edellyttäisi ammattikorkeakoululain 25 § Kelpoisuus ammattikorkeakouluopintoihin ja yliopistolain 37 § Kelpoisuus korkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin ja erikoistumiskoulutukseen täydentämistä siten, että kelpoisuus olisi vain henkilöllä, jolla ei ole aiempaa samantasoista tutkintoa suomalaisesta korkeakoulusta tai sen suorittamisesta on kulunut yli 10 vuotta. Näin esitys ei itsessään estäisi uuden maksuttoman tutkinnon suorittamista uran myöhemmissä vaiheissa esimerkiksi tilanteessa, jossa työmarkkinoiden tarve on voimakkaasti muuttunut. Lisäksi hallituksen kaavailema tutkinnonsuoritusoikeus avoimeen korkeakouluun tarjoisi hyvän mahdollisuuden useamman samanaikaisen tai perättäisen tutkinnon suorittamiseen heille, jotka uskoisivat siitä saavansa merkittävää henkilökohtaista hyötyä omaan työmarkkina-asemaansa ja ansiokehitykseensä. Näiden ohella olisi tärkeää edistää jatkuvan oppimisen markkinoiden syntymistä, jotta koulutusmahdollisuuksien kenttä muuttuisi nykyistä monipuolisemmaksi.

Ovatko esityksen vaikutusarviot oikeasuuntaiset? Puuttuuko vaikutusarvioista jotakin?

Vaikutusarvioissa nostetaan esiin oikeasuuntaisesti, että useamman korkeakoulututkinnon suorittaminen ei nosta väestön koulutustasoa, eikä yksilötasolla useamman korkeakoulututkinnon suorittaminen näytä johtavan parempaan työmarkkinakehitykseen pitkälläkään aikavälillä. Samalla kuitenkin todetaan, että käytännössä uudistus vapauttaisi noin 1 500 paikkaa lisää ensikertaisille hakijoille. Tämä on suhteellisen vaatimaton tulos verrattuna siihen, että tavoitteena olisi vähentämällä koulutuksen kasautumista saada 7500 paikkaa vapautettua ensikertalaisille.

Vaikutusarvioista puuttuvat kokonaan vaikutukset työmarkkinoihin ja yritysten osaavan työvoiman saatavuuteen. Kokonaisuudessaan vaikutukset lienevät melko vähäisiä, sillä muutoksella on konkreettisia vaikutuksia vain noin 2000 alaa vaihtavaan opiskelijaan ja vastaavaan määrään heiltä ”vapautuvia paikkoja” saaviin opiskelijoihin vuosittain. Kuitenkin jokainen tehokkaammin käytetty opiskeluvuosi ja aiemmin alkaneet korkeakouluopinnot lisäävät työmarkkinoiden käytössä olevia työvuosia ja siten parantavat yritysten ja työnantajien tilannetta tulevana vuosina, kun pula osaavasta työvoimasta kasvaa.

Muut huomionne esityksestä

-

Pulkinen Suvi
Keskuskauppakamari